

Sygn. akt **IC 526/19**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lipca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	<i>SSO Bożena Chłopecka</i>
Protokolant:	protokolant sądowy Martyna Peas

po rozpoznaniu w dniu 7 lipca 2020 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa **E. B. i W. B.**

przeciwko **(...) Bankowi (...) S.A. z siedzibą w K.**

o ustalenie i zapłatę

orzeka:

I. ustala, że umowa kredytowa nr (...) z dnia 16 grudnia 2008r. zawarta przez powodów E. B. i W. B. z (...) Bankiem (...) S.A. z siedzibą w K. jest nieważna,

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

I. ustala, że pozwany w całości ponosi koszty postępowania, z tym, że ich rozliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt IC 526/19

UZASADNIENIE

W pozwie z 14 maja 2019r. E. B. i W. B. wnieśli o ustalenie, że umowa kredytowa nr (...) z 16 grudnia 2008r. zawarta przez powodów z (...) Bankiem (...) z siedzibą w K. jest nieważna na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym oraz o zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów kwoty 151.542,13zł oraz kwoty 34.375,11 CHF jako zwrotu świadczeń nienależnych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 22 kwietnia 2019r. do dnia zapłaty. Ewentualnie, na wypadek nie uznania żądania określonego powyżej powodowie wnieśli o ustalenie, że poniższe zapisy umowy kredytowej są bezskuteczne wobec powodów:

a) § 1 ust. 1 in fine umowy w brzmieniu „(...) indeksowanego kursem CHF”,

b) § 1 ust. 1 in fine umowy w brzmieniu „Równowartość wskazanej kwoty w walucie CHF zostanie określona na podstawie gotówkowego kursu kupna CHF Banku z wypłaty (uruchomienia) kredytu (kurs notowany z pierwszej tabeli kursowej Banku tabela A w tym dniu) i zostanie podana w harmonogramie spłat”,

c) § 2 ust. 9 umowy w brzmieniu „Kredyt zostanie uruchomiony w złotych, a jego równowartość w walucie CHF ustalona zostanie według kursu kupna określonego w § 1 ust. 1, w dniu uruchomienia kredytu”,

d) § 4 ust. 1 zd. 2 umowy w brzmieniu „Kredyt, odsetki oraz inne zobowiązania wyrażone w CHF będą spłacane w złotych jako równowartość raty w CHF przeliczonej według gotówkowego kursu sprzedaży CHF Banku z dnia wymagalnej spłaty raty (kurs notowany w pierwszej tabeli kursowej Banku – tabela A, w tym dniu)” oraz o zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów kwoty 66.315,95 zł (ewentualnie kwoty 17.515,02 CHF) wskutek pobierania przez pozwanego zawyżonych rat spłaty kredytu przez stosowanie bezskutecznych zapisów umowy wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 22 kwietnia 2019r do dnia zapłaty.

Powodowie wniesli także o zasądzenie solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów od pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej w kwocie 68 zł.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że 16 grudnia 2008r. zawarli z pozwanym umowę o mieszkaniowy kredyt hipoteczny w złotych indeksowany kursem CHF. Umowa zawiera postanowienia dotyczące waloryzacji kwoty kredytu (§ 1 ust. 1, § 2 ust.9, § 4 ust. 1 zd.2), które zdaniem powodów są bezskuteczne wobec nich. 4 kwietnia 2014r. strony zawarły aneks, na mocy którego powodowie mogli dokonywać spłaty rat kredytu w walucie indeksacji. Powodowie zaznaczyli, że pozwany nie poinformował ich o tym, że zaproponowana konstrukcja indeksacji kredytu jest całkowicie odmienna od typowej umowy kredytu, wystawia kredytobiorcę na niczym nieograniczone ryzyko wzrostu wartości zobowiązania, co jest sprzeczne z naturą umowy kredytu, zasadami współżycia społecznego. Ponadto w chwili zawierania umowy wysokość zobowiązań powodów była waloryzowana dwoma miernikami wartości wyznaczanymi swobodnie przez pozwanego, w związku z czym kwota kredytu oraz wysokość spłaty kredytu nie została określona w umowie. Postanowienia takie należy uznać za nieważne (k-3-58 pozew).

Pozwany (...) Bank (...) z siedzibą w K. wniósł o oddalenie powództwa w całości jako bezzasadnego. Pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia w zakresie żądania zwrotu rzekomej nadpłaty każdej z rat, za okres od uruchomienia kredytu do 31 grudnia 2015r., albowiem roszczenia dotyczą świadczeń okresowych, dla których terminy wymagalności są określone odrębnie dla każdej z rat, przedawniających się z upływem lat 3. Pozwany wniósł o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany wskazał, że nie da się osiągnąć celu powództwa w postaci wyeliminowania postanowień umowy odnośnie indeksacji na podstawie art. 58 k.c. w związku z art. 358¹ k.c., jest bowiem ona zgodna z art. 69 Prawa bankowego. Nie zachodzi również sprzeczność art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 ustawy prawo bankowe, bowiem strony miały prawo zgodnie z zasadą swobody umów, ustalić wysokości i sposób spłaty zaciągniętego zobowiązania poprzez odesłanie do miernika, jakim jest niezależny od stron kurs CHF. Nadto kredyt indeksowany był prawnie dopuszczonym rodzajem kredytu w dacie jego kontraktowania (k-350-383 odpowiedź na pozew).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

16 grudnia 2008r. E. B. i W. B. zawarli z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w K. umowę o kredyt mieszkaniowy hipoteczny. Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 436.880 zł na sfinansowanie nabycia lokalu mieszkalnego wraz z miejscem postojowym. Z tytułu udzielenia kredytu pozwany pobrał prowizję w kwocie 6.880 zł. (§ 1 ust. 1 umowy). Bank udzielił kredytu w złotych indeksowanych kursem CHF. Równowartość wskazanej kwoty w walucie CHF została określona na podstawie gotówkowego kursu kupna CHF banku z dnia wypłaty kredytu (kurs notowany z pierwszej tabeli kursowej banku – tabela A w tym dniu) (§ 1 ust. 1 umowy). Kredyt został uruchomiony w złotych, a jego równowartość w CHF ustalona została według kursu kupna określonego w § 1 ust. 1 umowy, w dniu uruchomienia kredytu (§ 2 ust. 9 umowy). Kredyt, odsetki oraz inne zobowiązania wyrażone w CHF będą spłacane w złotych jako równowartość raty w CHF przeliczonej według gotówkowego kursu sprzedaży CHF banku z dnia wymagalnej spłaty raty (kurs notowany z pierwszej tabeli kursowej banku – tabela A w tym dniu) (§ 4 ust. 1zd 2 umowy). 4 kwietnia 2014r. strony zawarły

aneks do umowy, na mocy którego powodowie mogą dokonywać spłaty rat kredytu w walucie indeksacji. Powodowie zostali poinformowani o mechanizmie indeksacji i ryzyku kursowym (k-63-83 umowa, aneks do umowy, k-386-390 wniosek o kredyt).

30 grudnia 2008r. pozwany wypłacił powodom kwotę 436.880 zł, którą przeliczył na równowartość 164.215,91 CHF.

Powodowie regularnie spłacają kredyt. Wysokość zadłużenia powodów na dzień 7 stycznia 2019r. wynosiła 526.817,71 zł, co stanowiło 133.988,94 CHF.

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty złożone do akt sprawy oraz zeznania powodów W. B. (k-527v-528 nagranie 05:48-32:54) i E. B. (k-528v- 529 nagranie 33:54-39:55).

Sąd oddalił wnioski o przesłuchanie świadków P. J. i R. G. oraz o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego, gdyż wnioski te nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy rozważył co następuje.

Powództwo jest częściowo zasadne.

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w zakresie żądania dotyczącego stwierdzenia nieważności umowy zawartej między stronami.

Powodowie wnieśli o ustalenie, że zawarta z pozwanym bankiem umowa o kredyt hipoteczny indeksowana do waluty CHF jest nieważna. Tak określone żądanie znajduje swą podstawę prawną w treści przepisu art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. występuje wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa; niepewność ta powinna być obiektywna, tj. zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywna, tj. według odczucia powoda. Interes ten należy rozumieć jako potrzebę wprowadzenia jasności co do konkretnego prawa lub stosunku prawnego – w celu ochrony przed groźącym naruszeniem sfery uprawnień powoda (wyrok Sądu Najwyższego z 24 marca 1987 roku, III CRN 57/87, opubl. w OSNPG 1987, Nr 7, poz. 27). Skuteczne powołanie się na interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie ryzyko naruszenia w przyszłości praw powoda. W przypadku, gdy dojdzie już do naruszenia prawa, w związku z którym stronie służy dalej idące roszczenie np. o świadczenie (danie, czynienie, zaniechanie lub znoszenie), wyłączona jest możliwość skutecznego wystąpienia z powództwem o ustalenie, skoro sfera podlegająca ochronie jest w takiej sytuacji szersza, a rozstrzygnięcie o różnicy zdań w stanowiskach stron nabiera charakteru przesłankowego. Takie stanowisko, które Sąd Okręgowy w całości podziela, wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 marca 2002 roku (II CKN 919/99, opubl. w Systemie Informacji Prawniczej LEX nr 54376).

Interes prawny będąc materialno-prawną przesłanką powództwa o ustalenie, badany jest przez Sąd z urzędu, a ustalenie jego braku skutkuje oddaleniem powództwa wprost bez analizy żądania powoda pod kątem merytorycznym. Zgodnie z ogólną zasadą wynikającą z art. 6 k.c. powód powinien wykazać istnienie po jego stronie interesu prawnego.

Odnosząc powyższe rozważania do poczynionych w sprawie ustaleń Sąd doszedł do przekonania, że powodowie mają interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie.

Powodowie zmierzają w tym procesie do ustalenia, że umowa o kredyt jest nieważna, nie dlatego, że tak czy inaczej była wykonywana, ale ze względu na zawarte w niej niedozwolone postanowienia oraz, że jest sprzeczna z naturą umowy kredytu. Można rozważać, czy skoro powodowie spłacają kredyt w wysokości podawanej przez bank, to istnieje jakakolwiek niepewność ich sytuacji prawnej. Jednak biorąc pod uwagę ich twierdzenia o tym, że w chwili zawarcia umowy nie mieli możliwości obiektywnego ustalenia kursu waluty, według którego następuje przeliczanie

ich raty z CHF na PLN, uznać należy, że niepewność ich sytuacji prawnej została wykazana w sposób uzasadniający rozpoznanie sprawy merytorycznie. Kwestia abuzywności klauzul umownych winna być badana na datę zawarcia umowy, a samo wykonywanie umowy, czyli dokonywanie spłaty rat w określonej wysokości, nie może mieć dla tej oceny przesądzającego znaczenia, a po drugie zdaniem Sądu wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej nie spowodowało ex lege zmiany stosunków umownych, lecz umożliwiło jedynie dokonanie takiej zmiany.

Przechodząc do meritum sprawy, należy wskazać, że zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony umowy kredytu, tekst jedn. Dz. U. z 2002 roku, nr 72, poz. 665 ze zm.), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

W niniejszej sprawie poza sporem pozostawała okoliczność, że strony zawarły umowę o kredyt hipoteczny, na podstawie której bank udzielił kredytu w walucie polskiej indeksowanego walutą CHF.

Z powyższego wynika, że udzielony powodowi kredyt jest kredytem denominowanym, więc jest to kredyt wyrażony w walucie obcej, a wypłacony (uruchomiony) w walucie polskiej, zaś kredytobiorca dokonuje spłaty rat kapitałowo – odsetkowych w walucie polskiej po przeliczeniu według kursu wymiany walut na dany dzień. W wykonaniu umowy o kredyt denominowany nie dochodzi do faktycznego zakupu przez bank waluty i jej sprzedaży klientowi dokonującemu spłaty raty. Oznacza to, iż wszelkie operacje wykonywane są jedynie „na papierze”, dla celów księgowych, natomiast do faktycznego transferu wartości dewizowych w którąkolwiek stronę nie dochodzi (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 07 maja 2013 roku, VI ACa 441/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 maja 2015 roku, I ACa 16/15). Postanowienie umowne dotyczące dokonywania przeliczenia wartości zadłużenia kredytobiorcy na CHF oraz wysokości rat spłaty kredytu z CHF na PLN są jedynie – w ocenie Sądu - elementem klauzuli waloryzacyjnej w rozumieniu art. 358¹ § 2 k.c., która służy przede wszystkim „ustaleniu i utrzymywaniu wartości świadczeń w czasie” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 roku, I CSK 1049/14).

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 roku (sygn. akt I CSK 1049/14), którego tezy Sąd podziela, postanowienia bankowego wzorca umownego zawierającego uprawnienie banku do przeliczania sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (klauzulę tzw. spreadu walutowego) nie dotyczą głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. Klauzula waloryzacyjna nie należy więc do postanowień określających główne świadczenia stron, a jest jedynie postanowieniem, które w sposób pośredni jest z nimi związana poprzez wywieranie wpływu na wysokość świadczenia.

Powodowie wskazywali, iż za abuzywne, a tym samym niewiążące należy uznać postanowienia zawarte w:

- e) § 1 ust. 1 in fine umowy w brzmieniu „(...) indeksowanego kursem CHF”,
- f) § 1 ust. 1 in fine umowy w brzmieniu „Równowartość wskazanej kwoty w walucie CHF zostanie określona na podstawie gotówkowego kursu kupna CHF Banku z wypłaty (uruchomienia) kredytu (kurs notowany z pierwszej tabeli kursowej Banku tabela A w tym dniu) i zostanie podana w harmonogramie spłat”,
- g) § 2 ust. 9 umowy w brzmieniu „Kredyt zostanie uruchomiony w złotych, a jego równowartość w walucie CHF ustalona zostanie według kursu kupna określonego w § 1 ust. 1, w dniu uruchomienia kredytu”,
- h) § 4 ust. 1 zd. 2 umowy w brzmieniu „Kredyt, odsetki oraz inne zobowiązania wyrażone w CHF będą spłacane w złotych jako równowartość raty w CHF przeliczonej według gotówkowego kursu sprzedaży CHF Banku z dnia wymagalnej spłaty raty (kurs notowany w pierwszej tabeli kursowej Banku – tabela A, w tym dniu)” oraz o zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów kwoty 66.315,95 zł (ewentualnie kwoty 17.515,02

CHF) wskutek pobierania przez pozwanego zawyżonych rat spłaty kredytu przez stosowanie bezskutecznych zapisów umowy wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 22 kwietnia 2019r do dnia zapłaty.

Oceniając te zapisy należy wskazać, że są one sprzeczne z prawem i dobrymi obyczajami, bo odwołują się do tabeli kursów sprzedaży walut kredytodawcy. Za sprzeczną z zasadą swobody umów (art. 353¹ k.c. – strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie, ani zasadom współżycia społecznego) należy uznać, co jest w judykaturze i doktrynie jednoznaczne, określenie wysokości świadczenia tzw. metodą subiektywną tj. uzależnioną wyłącznie od woli jednej ze strony umowy, w tym przypadku strony silniejszej – banku. Dopuszczalna jest jedynie metoda obiektywna (np. odwołanie się do kursów NBP) lub zobiektywizowana (ocena niezależnego eksperta). Bez znaczenia jest tu okoliczność, czy pozwany bank de facto „stosował” np. kurs NBP, bo oceną sądu objęta jest, wobec żądania pozwu, treść umowy a nie sposób jej stosowania. Czysto literalne rozumienie w/w klauzuli jest zatem wykluczone jako prowadzące do skutku sprzecznego z prawem tj. do ewidentnego naruszenia zasady swobody umów. W tym przypadku sąd musi ocenić, czy klauzula ta ma charakter określający główne świadczenia stron umowy i czy uznać tę klauzulę za nieważną w całości, czy też możliwa jest jej interpretacja zgodna z wolą stron i nie naruszająca zasady swobody umów. Klauzula waloryzacyjna określona w art. 358¹ § 2 k.c. (strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości) ma na celu ochronę wartości świadczenia głównego w razie znaczącej inflacji, ingerencja sądu w oznaczenie wartości świadczenia głównego dokonuje się „w razie istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza” (§3 art. 358¹). Nie ma przesłanek do rozumienia umownej klauzuli waloryzacyjnej w sposób odmienny. W szczególności klauzula ta nie może być rozumiana jako swoisty instrument walutowy – gra na parze walutowej (CFD –contract for difference) prowadząca - jak w analizowanej sprawie – do znaczących zysków uzyskiwanych przez stronę pozwaną nie wynikających z celu umowy (kredyt określony w złotych), jak i z celu klauzuli (ochrona wartości kapitału głównego). Klauzula waloryzacyjna jest zawsze klauzulą, która zabezpiecza realizację świadczenia głównego w przypadku określonych zdarzeń niezależnych od stron tj. inflacji. Z istoty swojej, jako realizująca funkcję zabezpieczającą, może lecz nie musi znaleźć zastosowanie w konkretnej sprawie. Powoduje to, że nie sposób uznać jej za określającą świadczenie główne. Tezy tej nie zaprzecza fakt, że w pewnych okolicznościach może ona wpłynąć na wartość świadczenia stron. Na wysokość świadczeń stron wpływać bowiem mogą również inne świadczenia np. ubezpieczenie spłaty kredytu, prowizje, bezsprzecznie mające również charakter świadczeń ubocznych, a nie głównych.

Zgodnie zaś z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W myśl art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego artykułu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Stosownie do treści art. 385¹ § 3 k.c., niezgodnione indywidualnie są natomiast te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Zgodnie zaś z art. 385¹ § 4 k.c., ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Z przytoczonych regulacji wynika, że aby określone postanowienie umowy mogło zostać uznane za niedozwolone, muszą zostać spełnione cztery warunki: 1) umowa musi być zawarta z konsumentem, 2) postanowienie umowy nie zostało uzgodnione indywidualnie, 3) postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, 4) postanowienie sformułowane w sposób jednoznaczny nie dotyczy głównych świadczeń stron.

W przedmiotowej sprawie wątpliwości nie budzi okoliczność, że zawierając z pozwanym umowę kredytową, powodowie posiadali status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., który stanowi, że za konsumenta uważa osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Nie ulega wątpliwości, że zaciągnięcie przez powodów kredytu miało służyć pozyskaniu środków pieniężnych na sfinansowanie zakupu mieszkania.

Z art. 58 § 1 k.c. wynika, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba, że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Zaś z § 3 tegoż artykułu wynika, że jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Żądanie pozwu dotyczy ustalenia nieważności umowy w całości. Dlatego też orzeczono jak w sentencji wyroku.

Natomiast żądanie co do zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kwoty wskazanej w pozwie zostało oddalone, z tej przyczyny, że w przypadku stwierdzenia nieważności umowy strony powinny zwrócić sobie to co wzajemnie świadczyły. Zgodnie bowiem z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Ponieważ na taką okoliczność nie został powołany biegły, Sąd nie mógł orzekać w tym zakresie.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 k.p.c.